

rosa vera

UNA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DEL GRAVAT MODERN A CATALUNYA

GRAVAT 1

II: Río del Piombo.

III: hi ha un canal estret amb un pontet que uneix els dos costats. A banda i banda de l'aigua s'agrupen les cases. En primer terme, a l'esquerra, s'entreveu una construcció més senyorial amb una columna i un capítell que sosté l'edifici.

IV: aiguafort.

V: ps: 265 x 207.

GARBES

Arran d'aquestes garberes, JOAN TEIXIDOR fa una valoració de tot el cicle de la vida. Des que es planta el blat, quan creixen les espigues i maduren, fins quan se seguen i reposen. Amb això ens diu que a la vida quotidiana no cal que hi hagi aquesta mena de desfici per la novetat. La natura, que és prou sàvia, es va repetint any rera any amb tranquil·litat, sense patir gens ni mica pel futur perquè, com cada any, també aquest tindrà una tardor, un hivern, una primavera i un estiu.

IX: molt treballat de trames, aconseguides amb el joc de talles i contratalles rectes i paral·leles i perfilant amb línia forta les estructures arquitectòniques. Es nota, però, comparant-ho amb altres gravats seus, burins per exemple, que els aiguaforts no eren el fort de JAUME PLA.

VENÈCIA

El text que ilustra aquest gravat es titula Venècia i en ell es fa una comparança entre les ciutats fardides de cotxes, gent i tràfec, les ciutats d'on venim, i la tranquil·la i plàcida Venècia dels carrerons d'aigua i vil·les senyorials. D'una Venècia malauradament decadent, on la riquesa i fastuositat que veiem plasmada a les teles dels grans mestres pintors, ha deixat pas a una vida de somnis i de records.

GRAVAT 2

II: Les garbes.

III: es veu en primer terme un camp segat, amb les garbes ajegudes al seu damunt. Al fons i a l'esquerra, una casa amb una palmera i altres arbres; uns pals de la llum i una arbreda a la dreta.

IV: punta seca.

V: ps: 150 x 195.

IX: el gravador juga aquí amb les talles i contratalles i amb una factura profunda pels arbres del fons. El cel és tot blanc, sense cap núvol. El paisatge correspon a Altafulla.

GRAVAT 3

II: Norma.

III: una nena recolzada damunt d'una taula sobre el seu braç esquerre. L'altre el té amagat. La mirada és abstreta i pensativa.

IV: punta seca

V: ps: 250 x 196.

IX: el cos i el braç tenen una factura molt superficial, mentre que la importància recau en el rostre, en el cap. El cabell és fosc per l'acumulació de tinta a les rebaves. El colze també està remarcant com a punt de suport sobre la taula.

Aquesta nena és la filla gran de JAUME PLA. El retrat l'havia fet quan la Norma tenia tan sols sis o set anys.

Gravat 4

*El fletó del mantell del mar és la platja sinuosa i quieta.
Més endins, cap a terra, hi ha els camps ubèrrims i els ar-
bres que els encerclen. I enmig dels camps aquesta altra illa
de les oliveres que omegen també com un mar de plata.*

ELS FILLS

Per parlar dels fills, aquesta curta narració que il·lustra el tercer gravat de la monografia, ens trasllada a quan ell, el pare, anava a l'escola i ho aprenia tot dels més grans, dels mestres sobretot. Però descobreix que el mestratge no es va acabar en finir l'escola, sinó que comença altra volta quan es tenen fills. Ells t'interroguen i et fan veure coses que *no sabies o que ja havies oblidat*.

GRAVAT 4

II: Oliveres i el mar.

III: es distingeixen tres zones. La del primer terme, formada per uns matolls i un tronc d'un arbre amb poques fulles encara, que marca una forta vertical a l'esquerra de l'estampa. La zona intermitja, l'ocupa un camp amb oliveres, una casa i un arbre al bell mig que situa una altra vertical en la composició. Al fons, s'estén la mar. El cel està net de tot núvol.

IV: punta seca.

V: ps: 250 x 195.

IX: molt variada de tons i grafismes, alternant els creuaments de ratlles i aprofitant els negres de les entalles profundes de la punta seca en els arbres. És Altafulla.

LES OLIVERES I EL MAR

En aquesta punta seca de JAUME PLA s'uneixen dos elements molt arrelats a la nostra cultura i que l'escriptor ha glossat en el text. Són les oliveres i el mar. *El mar és la Mediterrània i l'olivera el seu arbre, el contrapunt just del blau, el gris de somni que l'acompanya*. Si bé el gravat és en blanc

AMETLLERS

Després de fer un elogi líric de la magnificència de l'ametller, des de la seva floració tan primerenca fins que dóna el seu fruit, JOAN TEIXIDOR ens mostra la part pràctica de la meravella que ens ofereix aquest arbre. L'ametlla ens la podem menjar, fer-ne una beguda refrescant, cremes per a la pell o ens pot escalfar amb la seva closca tot fent un bon foc. Tan popular i tan nostra és que sis pobles de Catalunya la porten per encapçalar el seu nom.

i negre, les paraules que el comenten l'omplen de colors i de sensacions i, al llegir-les, transformen el negre de la tinta en múltiples impressions que recorren la nostra memòria visual, olfactiva i tàctil traslladant-nos al món real, enmig de les oliveres i el mar.

GRAVAT 5

II: Paisatge d'Altafulla amb ametllers.

III: un primer terme ens ofereix uns matolls i les siluetes dels ametllers completament nus per entre les quals es divisa un poble: Altafulla.

IV: punta seca.

V: ps: 250 x 195.

IX: la força del traç i de la factura recau en les formes vegetals del primer terme, en els matolls i els ametllers. El poble està fet amb unes entalles molt suaus, sense creuar, i el cel també està treballat aquest cop amb línies fluïxes que moltes vegades no deixen anar l'eina del contacte amb el metall.

GRAVAT 6

II: Del Camp de Tarragona.

III: és un paisatge amb uns camps en primer terme i uns arbres distribuïts per la planxa, sense cap fulla encara. Un paller es recolza en el tronc d'un d'ells. Al mig hi ha unes cases.

IV: buri.

V: ps: 155 x 202.

IX: quasi tot està treballat amb traços paral·lels com és habitual en JAUME PLA. Traços paral·lels que rarament

es creuen. La sensació de clar i fosc s'aconsegueix amb la proximitat o llunyania de les entalles i amb la profunditat o superficialitat de la incisió de l'eina. El cel torna a estar exempt de burí. El paisatge correspon a Altafulla.

CAMP DE TARRAGONA

Per cantar les excel·lències de l'equilibri, la senzillesa i l'ordre del paisatge del Camp de Tarragona, plasmats en aquest gravat, l'escriptor ens parla primer, per contrast (els contrastos palesen millor l'antagonisme) dels paisatges romàntics *...on tot s'estremeix, les cascades brollen tempestuosament, els arbres deliren i les altes muntanyes clamen al cel. Tot això no existeix aquí, en aquestes contrades. Enguany La muntanya serà pujol i la cascada una petita riera. L'aigua canta per les sèquies amb un ritme pausat que ens acompanya com una discreta melodia; hi ha un vol d'ocell com una carícia, una mica de vent en el molí i molt a prop la palpitaçió cristal·lina del mar.*

GRAVAT 7

II: Maria Àngels.

III: veiem una noia de cintura en amunt amb el braç esquerre darrera del cap i amb la cara recolzada damunt l'altra mà.

IV: burí en sanguina.

V: ps: 159 x 171.

IX: els perfils estan fets d'un sol cop de burí i la cara i els cabells mostren més acumulació de línies gairebé sempre paral·leles. Aquestes, però, no són mai iguals, la monotonia del traç queda trencada per la diferència d'intensitat de l'entalla. Tot el fons de la planxa té una veladura de tinta. La Maria Àngels és la muller de l'artista FRANCESC D'A. CASADEMONT.

Gravat 8

Els carrers del poble eren buits. Els paraments de les cases, però o amb unes obertures petites. El camp encara es ficava entre les cases i les palmeres i les atzavares feien una llum verda sobre l'ocre i el gris.

UNA DONA

La Maria Àngels, protagonista del burí que hem comentat, ha servit a JOAN TEIXIDOR per parlar sobre els records de l'amor d'una parella. Un amor que amb els anys s'ha anat marcint i que els cal renovar segons el pacte que es varen fer, ens diuen, *...quan l'amor era un impuls primigeni i no podíem saber què ens hi jugàvem.*

GRAVAT 8

II: Cases d'Altafulla.

III: el primer terme l'ocupa un terreny erm, sense edificar, amb dos pals de la llum i matolls i atzavares entremig. Al fons, unes cases, i una palmera a la dreta. Pel cel suren un parell de núvols.

IV: punta seca.

V: ps: 250 x 197.

IX: sempre a les puntes seques hi ha més llibertat de grafismes i més diversitat de talles i contratalles. També aquí es dóna el cas amb gran variació de tonalitat de grisos.

CASES DE POBLE

Aquest racó d'Altafulla, on tot està en calma i on hi manca la presència humana, és el motiu que ha dut al comentarista a comparar aquesta buidor de les hores fortes de sol on tothom s'escapoleix esperant la marinada, i el contrast del brogit i l'alegria dels dies radiants de la festa major on tot és curull de joia i la gent omple els carrers de gom a gom.

GRAVAT 9

II: Nu dempeus.

III: una noia nua sosté una peça de roba amb la mà dreta
i amb l'altra es toca els cabells.

IV: burí.

V: ps: 269 x 208.

*El burí va resseguint perfils i les formes s'inflaren
en la seva cadència. S'inflexiona la línia amb una
força tensa que apuntala els flancs i decanta les es-
patlles. Hi ha un moviment de vida perseguit com un
somi. Els braços s'aixequen i les cames es vincelen.
I tot s'aquieta en el tenderol del pit i en l'obaga del sexe.*

EL MAS

En aquesta narració es torna a parlar de la regularitat en el devenir del temps. Al mas ...els homes anaven treballant i e pares i fills amb una persistència obsessiva. Tot era el mateix, la vida i el treball, el dia i la nit, els naixements i les morts. El mas era refugi i eina, solaç i angúnia, però donava bo d'estar-hi perquè necessitem arrelar-nos com els arbres. Ell, el narrador, era fadrístern i va haver de buscar-se la vida i espavillar-se, però encara ara, entremig de les places i cases de ciment somia aquell mas d'on fa molts anys en va sortir.

IX: predomina la línia en els perfils. Les ombres estan lleugerament insinuades amb entalles paral·leles. El traç és continuat i segur, però sense monotonia. Quant a l'anatomia, caldria remarcar que a la cama esquerra, amb la qual s'aguanta la noia, li manca un estudi de la posició del peu que sosté tota l'estructura i que ara queda un xic a l'aire.

EL NU

És evident que el nu d'aquest gravat és plenament acadèmic tant per la positura com per la manera de treballar-lo, i per lloar aquest academicisme l'escriptor ha fet un recorregut per l'evolució del nu femení des dels grecs fins als dies en què *...es tancaren les acadèmies i l'artista aniria a buscar el nu al carrer o a la platja. Com sigui, hi ha una hora d'intimitat en què el nu continua la seva vigència. Les velles lliçons foren apreses d'una manera prou exhaustiva perquè el tema no retorni de tant en tant a les mans de l'artista.*

GRAVAT 10

II: Els masos

III: al bell mig de l'estampa s'agrupen unes cases a les quals hi mena un camí del primer terme. Al fons, tres palmeres i terres de conreu amb dues o tres casetes. Els arbres encara no tenen fulles i el cel està desert. El paisatge és d'Altafulla.

IV: burí.

V: ps: 270 x 208.

IX: contrasta la rectitud de les cases amb la llibertat de les formes vegetals. Les entalles es creuen sovint i ofereixen una gran variació de formes i matisos.

GRAVAT 11

II: Paisatge del Delta.

III: el primer terme està ocupat per uns camps i tres arbres al mig que formen tres fortes verticals travessant tota la composició. A l'horitzó, una casa i més arbres afilerats per tota la planxa. A la dreta, una palmera corbada.

IV: burí.

V: ps: 242 x 178.

IX: la casa, els arbres i la franja del primer terme són els punts més forts, de factura més profunda, que predominen a l'estampa. La resta és quasi blanca. El paisatge és del Delta de l'Ebre.

EL DELTA DE L'EBRE

Aquest cop, el fragment del Delta de l'Ebre que tenim al davant, ha inspirat JOAN TELXIDOR a fer, després d'una descripció del paisatge, una comparança entre la vida de l'Ebre i la vida humana, des que neix eufòric i cristallí fins que mor lentament engolit per les aigües de la mar.

GRAVAT 12

II: El molí de vent.

III: un camí central ens mena cap a un molí de vent situat al bell mig de l'estampa. A l'esquerra hi ha plantes, un pallier i un pal de la llum. A la dreta, una tanca, una figuera de moro i alguns arbres sense fulles. Al fons, una petita pineda.

IV: punta seca (14)

V: ps: 300 x 236.

IX: a tota la part dreta predominen les zones negres de talles profundes i amb molta acumulació de tinta a les rebaves. El cel és completament blanc. Ofereix una gran riquesa de matisos i grafismes. És un dels millors gravats de la monografia. La temàtica per a aquesta estampa fou tret dels voltants de Granollers. Com es pot veure al punt V, aquest gravat és el més gran i la petjada de l'esquerra coincideix amb el relligat del llibre.

MOLÍ DE VENT

El vent és el protagonista del text que glossa aquest darrer gravat fet a la punta seca. Tot personificant-lo, l'autor ens explica les delicadeses de la seva brisa, el bram de la seva fúria o l'ímpetu desenfrenat que desemboca irremediablement en la tragèdia. Tanmateix però, després de la tempesta vindrà la calma.

El llibre es clou amb el següent colofó:

**AQUEST LLIBRE HA ESTAT IMPRÈS
EN ELS OBRADORS DE
GRÀFIQUES LAIETANA
DE BARCELONA
SOTA LA DIRECCIÓ DE
JAUME PLA.
S'ACABÀ LA VIGÍLIA DE LA MERCÈ DEL
1982**

D'aquesta monografia també hem consultat l'exemplar que té JAUME PLA i que correspon a l'EXEMPLAR DE COL·LABORADOR A.

El llibre està relligat i enquadernat amb pell i porta tota una sèrie de proves addicionals que el fan diferent als altres exemplars. La seva distribució és la següent:

1. A la contracoberta anterior hi ha la planxa corresponent al Gravats 8, de coure niquelat i amb tinta als solcs perquè es vegi millor el dibuix. (pl: 245 x195).
2. Prova d'un autoretrat d'una planxa perduda.
3. Portadella.
4. Frontispici amb l'autoretrat del gravador.
5. Portada.
6. Justificació del tiratge. Exemplar de Col·laborador A dedicat a la Nerina (15).
7. Endreça.
8. Trajectòria artística de Jaume Pla a cura de FRANCESC X. PUIG ROVIRA.
9. Dotze gravats amb sengles textos que els glossen.
10. Curriculum Vitae del gravador.
11. Índex.
12. Colofó.
13. Dues proves d'estat de l'autoretrat del frontispici.
14. Dibuix invertit del Gravats 1.
15. Una suite dels gravats del llibre en estat definitiu, sense signar i estampats s/pp edició.

Analitzarem tot seguit les proves addicionals que no apareixen a l'exemplar de la B.C. que acabem de veure.

PROVES ADDICIONALS

AUTORETRAT D'UNA PLANXA PERDUDA

- III: autoretrat de JAUME PLA amb ulleres i fumant en pipa.
IV: punta seca.
V: ps: 245 x 102.
VI: coure.
VII: Jaume Pla, 11., a.i.d., dins la pisada de la planxa.
VIII: "1/1 d'una planxa perduda", 11., a.i.e.

FRONTISPICI

- 1 prova en estat definitiu
2 proves d'estat

P.EN ESTAT DEFINITIU

- III: autoretrat de JAUME PLA.
VII: Jaume Pla, 11., a.i.d.
VIII: "Collaborador A", 11., a.i.e.

P.E.1

- VII: Jaume Pla, llapis de color verd, a.i.d.
VIII: "2on estat 2/2", 11., a.i.e.

P.E.2

- VII: Jaume Pla, 11., a.i.d.
VIII: "3er estat 2/2", 11., a.i.e.
IX: tirat en color sèpia.

DIBUIX DEL GRAVAT 1

- III: dibuix invertit del gravat 1.
IV: llapis de colors i llapis carbó.
VI: pp de dibuix del mateix format que el llibre.
VII: Jaume Pla, 11., a.i.d.
2-V-80

- VIII: "Rio del Piombo", 11., a.i.d.

.....

12 GRAVATS I UN AUTORETRAT DE JAUME PLA
NOTES

- (1) Vegi's l'apartat "Origen i formulació del projecte. La personalitat de Jaume Pla" del capítol I del primer volum de la tesi.
- (2) No citem aquí els llibres que il·lustrà o dirigí JAUME PLA perquè tots ells apareixen al llarg de la tesi i també es poden trobar a la bibliografia.
- (3) MIRALLES, Francesc.- Història de l'Art Català. L'època de les avantguardes 1917-70. Barcelona, Edicions 62, 1983, vol.VIII, pg.198.
- (4) Al VI Congrés Internacional d'Ex-libris celebrat a Barcelona el 1958, JAUME PLA hi va presentar un projecte per a designar i catalogar les tècniques dels ex-libris i les seves característiques més particulars. Aquest projecte mostrava unes sigles de caire internacional per a tothom i que permetien la identificació dels ex-libris segons el sistema d'impressió. El projecte fou acceptat per unanimitat i avui rep el nom de Sigles Barcelona.
- (5) PLA, Jaume.- Famosos i oblidats (7 retrats de primera mà. Barcelona, Edicions La Campana, 1989. (En el moment d'escriure aquestes ratlles el llibre encara no havia sortit al carrer i podria ser que el seu títol hagi variat lleugerament).
- (6) Per més informació vegi's l'apartat "Jaume Pla. Una trajectòria artística" escrit per FRANCESC X.PUIG ROVIRA i que encapçala la tercera monografia de LA ROSA VERA.
- (7) Per més informació vegi's els volums 14 i 16 de la G.E.C.
- (8) Catálogo Las Ediciones de La Rosa Vera. Barcelona, Las Ediciones de La Rosa Vera, MCMLXI (1961).
- (9) JOAN TEIXIDOR va publicar posteriorment aquests textos sense esmentar que ja s'havien editat l'any 1962 a LA ROSA VERA. El llibre on apareixen aquests escrits es titula Apunts encara 1983-1985. Barcelona, Ed. Destino, col.El Doff, 1986.
- (10) Vegi's la reproducció de l'endreuça a la pàgina següent.
- (11) Aquesta caplletra la va fer JAUME PLA sobre una planxa litogràfica i després la va acolorir a mà, permetent fer servir una gamma de colors similars en tots els exemples. Els colors

L'EDICIÓ D'AQUEST LLIBRE
HA ESTAT EFICACIAMENT FACILITADA
PER UNA AJUDA DEL DEPARTAMENT DE CULTURA
I MITJANS DE COMUNICACIÓ
DE LA
GENERALITAT DE CATALUNYA.
L'EDITOR VOL FER-HO CONSTAR PUBLICAMENT
TOT AGRAINT-HO.

A NERINA I AL NOI,
QUE HAN TINGUT TANTA PACIÈNCIA

Endreça de la monografia de JAUME PLA.

12 GRAVATS I UN AUTORETRAT DE JAUME PLA
NOTES

de l'exemplar de la B.C. que comentem són el blau (clar i fosc) i un rosat. La litografia es va estampar en negre i les mides són de 35 x 33, ocupant l'alçada de cinc ratlles tal com es pot apreciar a la fotocòpia:

FEL FET QUE AVUI ESCRIVIM
AQUESTES NOTES SOBRE
JAUME PLA ÉS DEGUT,
COM A CAUSA MÉS PRÓ-
XIMA, A UNA INSINUACIÓ

profunditat del tema del gravat en els seus múltiples aspectes. Això fou possible gràcies no tant sobt a la contemplació de la seva obra personal, sinó també a la lectura atenta del seu tractat de les tècniques cal-

- (12) L'EXEMPLAR ÚNIC d'aquesta monografia no es va arribar a muntar perquè JAUME PLA encara té la majoria de les planxes i no estan cancel·lades, la qual cosa vol dir que no existeix un tiratge amb els metalls inutilitzats. Alguns d'aquests còpies, els va vendre i d'altres, els va regalar amb algun exemplar preferent. La resta, els té ell en espera de cedir-los a alguna entitat que en tingui cura i on puguin fer algun servei.
- (13) Segons les normes vigents, JAUME PLA havia de cedir 3 exemplars de la seva monografia a través del dipòsit legal. Un d'ells és per la B.C. (1/3), el segon per la Universitat de Barcelona i el tercer per Madrid. Aquests tres exemplars són independents del tiratge normal i es sumen als vuitanta-cinc que s'especifiquen a la justificació del tiratge.
- (14) A l'índex del llibre hi consta erròniament que aquest gravat és un burí.
- (15) L'esposa de JAUME PLA, la NORMA BACIN, es va morir d'accident la primavera del 1959. Aquell mateix any, JAUME PLA es va tornar a casar amb la NERINA BACIN, germana de la NORMA i aquest exemplar està dedicat a ella. D'aquest matrimoni en va néixer un noi. A ells dos, a la mare i al fill, JAUME PLA els endreça la monografia, tal com hem vist a la dedicatòria del llibre (v. nota 10).

ROSA VERA :
UNA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DEL GRAVAT MODERN
A
CATALUNYA

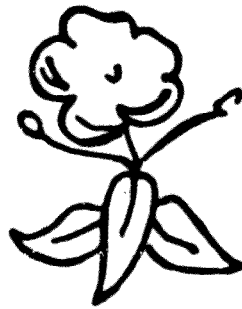

MARIA MERCÈ CASANOVAS I ALEIX

VOLUM III

APÈNDIX II

LES COBLECCIONS DE LA ROSA VERA

ÍNDEX

<i>Abreviatures emprades en aquest volum.....</i>	4
<i>Aclariments.....</i>	6
<i>Fitxa general d'una col·lecció.....</i>	10
<i>Fitxa específica d'un exemplar.....</i>	13
<i>Fitxa d'una il·lustració.....</i>	16
<i>Mostrari de la tipografia i de les filigranes.....</i>	21

I

COLLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS

1. <i>COLLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS I</i>	26
2. <i>COLLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS II</i>	202

II

ELS GRAVADORS DE LA ROSA VERA

1. <i>DOTZE NUS</i>	357
2. <i>DOTZE PAISATGES URBANS DE BARCELONA</i>	425
3. <i>ELS MESOS DE L'ANY</i>	497
4. <i>DOTZE NATURES MORTES</i>	575
5. <i>DOTZE TEMES DE CIRC</i>	645

III

LOS ARTISTAS GRABADORES

1. <i>LOS ARTISTAS GRABADORES I</i>	694
2. <i>LOS ARTISTAS GRABADORES II</i>	787

IV

GRAVURE ET POÉSIE DE CE TEMPS

1. <i>GRAVURE ET POÉSIE DE CE TEMPS</i>	845

ABREVIATURES EMPRADES EN AQUEST VOLUM

ABREVIATURES

a.i.d.	angle inferior dret
a.i.e.	angle inferior esquerre
a.s.d.	angle superior dret
a.s.e.	angle superior esquerre
A.W.c.	Antiga Weiss cursiva
A.W.r.	Antiga Weiss rodona
B.C.	Biblioteca de Catalunya
fil.G.	filigrana Guarro
fil.L.G.	filigrana Luis Guarro
fil.R.V.	filigrana Rosa Vera
G.r.	Garamond rodona
I.r.	Ibarra rodona
ll.	llapis
M.A.M.	Museu d'Art Modern de Barcelona
98 G.R.V.	<u>Els 98 Gravadors de La Rosa Vera</u> . Catàleg editat per l'Ajuntament de Barcelona el 1985.
op.cit.	obra citada
pg.	pàgina/es
pp	paper
P.r.	Perpetua rodona
ps	pisada
pl	planxa
p.	prova
P.E.	Prova d'Estat
r.d.	remarques a la dreta
r.e.	remarques a l'esquerra
r.i.	remarques inferiors
r.s.	remarques superiors
S.A.D.A.G.	Societat Aliança D'Arts Gràfiques
s.b.	sense bisellar
s.d.	sense datar
s.n.	sense numerar
s.r.	sense remarques
s/pp	sobre paper
v.	vegi's

ACLARIMENTS

Les fitxes que mostrem a continuació tenen la mateixa estructura que les elaborades per l'apèndix dels llibres, però ajustades a les peculiaritats de les col·leccions. Són fruit d'un estudi personal i no s'han copiat d'enlloc.

Les col·leccions que s'analitzen pertanyen totes a la B.C. i al M.A.M. llevat del Volum I de LOS ARTISTAS GRABADORES que és de JAUME PLA.

Les notes les hem col·locades al final de cada col·lecció i estan impreses sobre paper més fosc per a diferenciar-les de la resta i facilitar la seva localització.

Quan un número, lletra, paraula o text són extrets de l'original, ho expressem entre cometes, després de dos punts o bé amb un altre tipus de lletra.

Les transcripcions de textos són literals i malgrat hi hagin faltes d'ortografia, les hem mantingudes.

Les justificacions del tiratge i els colofons s'han escrit o reproduït del natural, sense corregir-ne res i seguint la mateixa composició.

Les respostes dels artistes plàstics i dels escriptors provenen del questionari que se'ls va enviar.

El senyal / vol dir que hi ha canvi de línia a l'original.

Sempre estudiem primer el plec definitiu de la col·lecció. Ens referim al plec que es lliurava als subscriptors amb l'estampa, el comentari i la portada. És a partir d'aquí que comentem les proves addicionals de l'exemplar preferent.

Quan parlem de proves addicionals alludim tant a les proves del gravat com al dibuix i als autògrafs dels comentaris, és a dir a tot allò que conté d'extra l'exemplar.

A voltes, analitzant la prova definitiva, hem descobert tècniques o l'ús d'eines que no constaven a la portada del plec del gravat. Altres vegades ho hem vist mercès a les proves d'estat o a la planxa, i ho hem canviat a la prova definitiva.

Per ser aquesta una tesi feta per persones que coneixen en la pràctica el món del gravat, hem volgut ser el màxim de rigurosos en l'estudi de les tècniques tot i que reconeixem que en alguna ocasió poden haver-hi apreciacions errònies. De vegades és difícil esbrinar-ho tot correctament, sobretot quan les tècniques són barrejades. Però creiem que el risc és un senyal també de serietat i de voler arribar al fons

sense caure en la facilitat que hauria suposat parlar de tècnica mixta o de tècniques globals.

Hem d'advertir que en parlar de colors, a les caplletres, a les portades o als gravats, sempre és una apreciació personal i difícil de descriure amb exactitud. És probable que després d'un temps o fins i tot en altres circumstàncies de llum i de conservació es valorin d'una altra forma.

Hi ha vegades que no es comenten els punts concrets, un per un, perquè són característiques generals de cada il·lustració i aleshores ja ho fem constar en l'anàlisi específica de l'exemplar, a nivell general.

Sempre que hem pogut, hem reproduït les il·lustracions, però som conscients que a les fotocòpies es perden moltes qualitats i els traços més subtils gairebé no s'aprecien. De tota manera sempre es pot recórrer a l'original per comprovar algun comentari.

Quan les mides del full ho permeten, la reproducció de les imatges és de la mateixa mida que l'original, si no és reduïda, però sempre donem la relació del format al punt V de l'anàlisi de la il·lustració. Els autògrafs dels comentaris, en canvi, sempre són com els originals

També les firmes dels gravadors i dels escriptors són del natural i les hem reproduïdes perquè hem cregut que eren les més fidels i que alhora donaven més color i agilitat a la lectura del treball.

Moltes de les planxes les vàrem trobar al taller de JAUME COSCOLLA i de JORDI SÀNCHEZ i és molt probable que encara n'hi hagin més, però la quantitat de material que tenien feia difícil un escorcoll ben fet. D'altres les vàrem analitzar a la Secció de Gravats del Museu d'Art Modern, però a hores d'ara es troben al Museu de les Arts Gràfiques del Poble Espanyol de Montjuïc.

En la catalogació de les proves addicionals hem mantingut el següent criteri:

Les hem catalogades com a proves d'estat (P.E.1, P.E.2..) ordenant-les segons l'evolució del treball:

- quan encara no eren com la definitiva.
- quan les entalles eren com a la definitiva, però encara hi havien les remarques.

Les hem catalogades com a proves en estat definitiu:

- si el treball era igual que a la definitiva però estampades en un altre color.
- quan segons la nostra anàlisi el treball era el mateix

que a la definitiva malgrat portés una altra numeració.
- si no estaven bisellades però la resta era com el gravat del plec definitiu, doncs creiem que els bisells no afecten la part gravada.

Els possibles dubtes o aclariments que puguin quedar a l'aire pensem que es resoldran en l'apartat de les fitxes i més encara en l'anàlisi concreta de cada collecció.

PITXA GENERAL D'UNA COBLECCIÓ

FITXA GENERAL

G

AUTOR

TÍTOL

LLOC

EDITORIAL

ANY

- G.1 TAULA
- G.2 HISTÒRIA DE L'OBRA
- G.3 CARACTERÍSTIQUES GENERALS

G.3.1 DISTRIBUCIÓ

G.3.2 TIRATGE

G.3.3 SIGNATURA

G.3.4 TIPOGRAFIA

G.3.5 ILLUSTRACIONS

G.3.6 OBSERVACIONS

INSTRUCCIONS PER AL MANEIG DE LA FITXA

G L'autor o autors, el títol, el lloc, l'editorial i l'any de la col·lecció queden reflectits a la portada general de cada obra la qual reproduïm en una fotocòpia.

A la COL·LECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS i a LOS ARTISTAS GRABADORES, els autors només figuren a la taula perquè en fer la portada encara no se sabia del cert qui hi participaria.

G.1 Així com a l'apartat dels llibres feiem constar en aquest punt la biografia dels autors de l'obra, aquí, donada la seva extensió i el fet que sigui una obra conjunta de molts artistes plàstics i d'escriptors, hem cregut convenient no fer-ho ja que seria una tasca d'un tema monogràfic a part. En aquest punt ens hem limitat a mostrar la taula de cada col·lecció on hi ha l'autor, el títol de l'obra, la tècnica i l'escriptor que el comenta.

G.2 En el cas de les col·leccions, l'origen de l'obra l'expliquem en el capítol III, "Les col·leccions i els col·leccionistes", del primer volum. La seva extensió hauria estat poc àgil de lectura en un tipus d'anàlisi com aquest.

G.3

G.3.1 Aquest apartat recull la disposició dels plecs segons l'ordre establert per l'editorial. La distribució que es mostra correspon a un exemplar de l'edició corrent per tal de donar una visió més general de tot el conjunt.

G.3.2 En aquest punt no solament comptabilitzem els exemplars de l'edició corrent, sinó també els preferents, doncs tots ells formen part del conjunt global del tiratge i creiem que no s'han d'excloure. Altrament, a la justificació del tiratge que s'hi adjunta, es pot trobar especificat cada sèrie i cada exemplar amb allò que contenen.

G.3.3 Aquí reproduïm només la firma de l'autor del pròleg mentre que la dels artistes plàstics i dels escriptors es troba en el punt VII de l'anàlisi particular de cada il·lustració. Això és per facilitar la identificació de cada autor amb el seu gravat o el seu text.

G.3.4 A l'apartat del mostrari de la tipografia reproduïm els diferents tipus de lletra que apareixen a les col·leccions amb el seu cos corresponent i les abreviatures que hem fet servir per a nombrar-les.

G.3.5 En citar les il·lustracions ens referim tant a les estampes de cada plec, com a les vinyetes o les caplletres dels pròlegs i a les nadales de regal per als subscriptors. En aquest apartat també es parla de les planxes, de la seva localització, del material i de si estan o no cancel·lades.

G.3.6 En aquesta secció es comenten les característiques de la col·lecció que s'analitza i que no s'han citat en cap dels apartats anteriors. Són observacions de tipus general que afecten a tota la col·lecció, mentre que els aspectes més particulars es fan constar en l'anàlisi de cada plec.

PITXA ESPECÍFICA D'UN EXEMPLAR

FITXA ESPECÍFICA

E

- E.1** NÚMERO DE L'EXEMPLAR
- E.2** DISTRIBUCIÓ
- E.3** PROPIETARI
- E.4** PROCEDÈNCIA
- E.5** MIDES
 - E.5.C** COBERTES
 - E.5.F** FULLS
- E.6** NÚMERO DE PÀGINES
- E.7** NÚMERO D'ILLUSTRACIONS
- E.8** PAPER I FILIGRANES
- E.9** OBSERVACIONS

INSTRUCCIONS PER AL MANEIG DE LA FITXA

- E.1** Aquí es dona el número de l'exemplar concret que estem analitzant.
- E.2** La distribució dels plecs sol ser la mateixa que la de l'exemplar general, però a voltes hi ha proves addicionals, a voltes en manquen a voltes n'hi ha de regalades..., i així es fa constar.
- E.3** Sempre ens hem basat en l'exemplar de la Biblioteca de Catalunya perquè és una mostra representativa dels exemplars més comuns i ens era fàcil d'accedir-hi. Només el Volum I de LOS ARTISTAS GRABADORES queda exclòs d'aquesta norma perquè no el tenien. De la COLLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS i ELS GRAVADORS DE LA ROSA VERA hem analitzat també les proves addicionals de l'EXEMPLAR ÚNIC del Museu d'Art Modern per la seva raresa, afegint-ho a l'estudi dels plecs definitius de la B.C
- E.4** En aquest punt hem citat com i quan va arribar l'exemplar al seu lloc de destí. Si fou adquirit per compra, si va ser una

donació particular o un regal de l'editorial.

- E.5 Les mides les donem en mil·límetres i corresponen a les cobertes (E.5.C) i a les mides dels fulls (E.5.F).
- E.6 En el cas de les col·leccions no podem donar el número de pàgines com hem fet amb els llibres perquè es tracta de plec sense numerar i disposats en rama. Només els plec del pròleg solen ser numerats i els que contenen els gravats i els comentaris porten signatura. La relació que donem, doncs, correspon al número total de plec i a la seva disposició dins de l'exemplar.
- E.7 Quan parlem d'illustracions parlem d'imatges gravades i també dels dibuixos, si n'hi ha.
- E.8 Les filigranes es reproduïxen a l'apartat "Mostrari de la tipografia i de les filigranes", amb les abreviatures que hem utilitzat per a citar-les.
- E.9 Les observacions són aquells aspectes que fan referència a l'exemplar concret que analitzem i que li donen una personalitat pròpia, identificant-lo com aquell exemplar i no com un altre. Ens referim, per exemple, a la seva catalogació per part dels propietaris, a la seva marca o segell, a la seva numeració, etc.

FITXA D'UNA IDLUSTRACIÓ

FITXA TÈCNICA D'UNA ILLUSTRACIÓ

- I AUTOR
- II TÍTOL
- III DESCRIPCIÓ
- IV TÈCNICA
- V MIDES **pl** planxa
 ps pisada
 pp paper
- VI SUPORT
- VII SIGNATURA
- VIII ESTAT o ANOTACIONS
- IX OBSERVACIONS

INSTRUCCIONS PER AL MANEIG DE LA FITXA

La catalogació que nosaltres posem per encapçalar la fitxa d'una il·lustració segueix l'ordre de les proves que hem trobat en l'exemplar. Així quan diem GRAVAT i ens referim al gravat del plec número 1. Quant a les proves addicionals, P.E.1 vol dir prova d'estat número 1, P.E.2, prova d'estat número 2, i així successivament. Pot ser que la prova que nosaltres citem com a P.E.1 porti en la seva numeració original "2on estat", per exemple, però com que és el primer estat que conté l'exemplar, ho fem constar com a tal i al punt VIII ja diem quina anotació porta el gravat.

- I En l'anàlisi del plec definitiu, citem en primer lloc el gravador i després el literat, mantenint l'escriptura del nom tal com ve a la portada del plec. Quan estudiem les proves addicionals només anotem el nom del gravador.
- II El títol correspon al que hi ha imprès a la portada del plec i el subratllem per a remarcar que és un títol.

III Les descripcions s'han fet a partir d'una visió personal, però intentant ser el màxim d'objectius possible.

Quan parlem de "dibuix invertit del gravat" som conscients que és el gravat el que s'inverteix i que el dibuix és anterior, però com que partim de l'anàlisi de l'estampa, ella és el nostre punt de referència. Els dibuixos sempre es troben amb el conjunt de proves addicionals i els comentem després d'haver vist els gravats del plec definitiu, el qual prenem com a pauta per explicar tota la resta.

IV Quan la tècnica o les tècniques no coincideixen amb les que hi ha a la portada del plec, ho fem constar amb una nota.

Si hem pogut analitzar les proves d'estat de la il·lustració, anomenem les tècniques per ordre d'aparició en les esmentades proves. Tanmateix hem procurat descriure totes les tècniques encara que n'hi hagi en poca quantitat. Creiem que el tipus d'estudi així ho requeria i no hem volgut caure en la simplicitat de parlar de tècnica mixta i prou.

Totes les proves són estampades en negre si no es diu una altra cosa.

V Les mides són en mil·límetres i es dona la relació per ordre. En primer lloc les de la planxa (pl) -si l'hem poguda veure-, en segon lloc la de la pisada (ps) i per últim la del paper (pp).

Quan donem mides sense indicar a què corresponen (200x150) ens referim sempre a la pisada.

En els dibuixos comentem la mida de tot el paper i no la de la imatge.

Quan a les proves d'estat hi posem les mides de la pisada és per indicar que són diferents a les de l'estampa definitiva. Solen ser més grans perquè es tracta de l'espai de les remarques, que encara que no estiguin gravades ho estaran en proves ulteriors.

Si no es donen mides, s'entén que és com la definitiva.

La diferència entre les mides de la planxa i les de la pisada és molt poca, però la fem constar per demostrar com es dilaten les fibres del paper i també per fer palès que hem tingut la planxa a les nostres mans.

VI En aquest punt parlem del suport. Tant de la matriu (metall o fusta) com del paper on s'ha fet el dibuix o s'ha estampat el gravat.

Si no s'esmenta el tipus de paper, cal entendre que és el mateix que el de l'edició corrent.

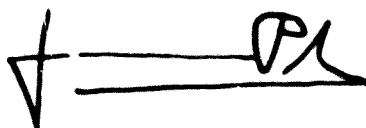
Quan analitzem la planxa i especifiquem on es troba el senyal

de cancel·lació ens referim a la situació en el metall i no a l'estampa. La relació d'aquesta marca al gravat la donem al punt IX en parlar de la planxa inutilitzada.

VII En aquesta secció reproduïm la signatura autògrafa de l'artista plàstic i la de l'escriptor respectivament. La firma correspon exactament a la mateixa que hi ha al plec definitiu o a les proves d'estat, si és diferent.

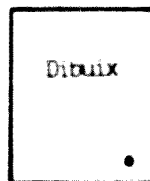
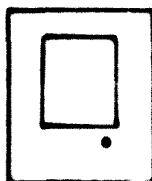
A l'anàlisi de les proves addicionals, en lloc de la firma posem el número del gravat i amb això volem donar a entendre que és la mateixa que la que hem reproduït a l'estampa definitiva. Si és diferent, la mostrem allí mateix.

La firma de JAUME PLA, com que apareix molt sovint, a voltes només diem Jaume Pla, aleshores ens referim a aquesta firma:

Si n'és una altra, la reproduïm en el seu lloc.

Quan en el gravat diem que la signatura és a l'a.i.d., significa fora de la imatge:

Si és a dintre o a la planxa ja ho aclarim.

En els dibuixos es considera l'angle del full:

VIII En aquest espai tant hi fem constar la numeració del gravat, el seu estat, com qualsevol anotació referent a aquella prova o dibuix. Sempre ho posem entre cometes per indicar que és una transcripció literal. Tal com hem comentat al començament, nosaltres cataloguem i numerem les proves segons el conjunt que hem trobat en l'exemplar i, a voltes, no coincideixen amb les de l'autor. Les hem ordenades segons l'evolució del treball i si no estem d'acord amb la numeració original ho declarem, sempre però, fent constar la numeració o anotació original i explicant el perquè no compartim aquell criteri.

IX A les observacions comentem la part tècnica del gravat, la seva factura, les cremades de mordent, el treball de les entalles, el tipus de traç... També es fa un breu comentari del text

que glossa l'estampa del qual, a vegades, en reproduïm algun fragment per afavorir la descripció i demostrar la compenetració entre la imatge gravada i la paraula escrita.

També en aquest punt hi figuren algunes respostes del qüestionari que es va enviar als col·laboradors per tal de comentar com i quan se'ls féu la proposta de participar en Les Edicions o bé la relació que varen tenir entre ells, els escriptors amb els gravadors.

En l'estudi de les proves addicionals citem on rau la diferència entre una prova i l'altra, o bé on es troben les remarques, si n'hi ha. Sempre entre prova i prova hi ha increment d'entalles encara que només sigui a les remarques, però moltes vegades no ho comentem perquè es faria inacabable. Tanmateix, si el cataloguem com un estat diferent, és segur que hi hem trobat divergències amb l'anterior.

Quan diem que la prova està bisellada volem donar a entendre que ja no hi ha remarques. De no ser així diem: bisellada però amb les remarques.

Si parlem que la prova no està tallada, ens referim que encara porta les remarques, les quals desapareixaran quan es facin els bisells.

MOSTRARI DE LA TIPOGRAFIA
I
DE LES FILIGRANES

TIPOGRAFIA DE LES COLLECCIONS

ANTIGA WEISS rodona : A.W.P.

La borda aquesta nit
serà brogent dels altres;
per a cabre-hi tu i jo,
tenim el cor massa aspre.

cos 12

Quina folga, en nit de glaça,
Sortir amb noies al carrer
I, darrera la mulassa,
Perdre'ns pel bosc carboner;

cos 14

esta representación literaria son muy desiguales: la «Danza de la Muerte» interesa más por su simbolismo de época que por el valor intrínseco; Villena es sólo un precursor una figura

cos 16

Es raro, sí, y es también eficaz el mágico baile del alfabeto, tan corto y delicado y con tantos servicios.

cos 20

ANTIGA WEISS cursiva : A.W.C

y acabada que ésta sea, siempre habrá la gran distancia que separa al dicho del hecho. Mayor será nuestra cosecha cuando al relato descriptivo se una la interpretación: cuando se nos diga o se intente decirnos lo

cos 20

PERPETUA rodona : P. r.

Si la época de Carlos V estaba especialmente caracterizada por el predominio de los hombres de armas y por el humanismo europeo, la generación siguiente iba a ser de reposo y reconcentramiento de hombres de letras y

cos 12

La escritura a máquina data de fines del siglo XVIII, y aunque su invento ha tenido en el mundo gran resonancia, no se le ha concedido tanta importan-

cos 14

Los primitivos habían dado la máxima vida poética a los temas de última Edad Media, renovados en la ideología y la forma del Renacimiento. La alegría del vivir triunfando de

cos 18

GARAMOND rodona . G. r.

Pocos escritores que no sean los grandes clásicos de la Edad de Oro han merecido elogios más fervorosos que Jovellanos.

cos 12

En el campo que estropean la fruta de los vergeles y el de las grajillas, es muchas veces consecuencia de la ex-

cos 14

IBARRA rodona : I. r.

peint est unique, il faut aller le voir là où il est; mais la gravure le reproduit à sa façon et en répand l'image, la semblance, le souvenir. La gravure permet la

FILIGRANES DE LES COLLECCIONS

FILIGRANA GUARRO : Fil.G.

GVA RRO

FILIGRANA LUIS GUARRO : Fil.L.G.

Luis Guarro ✕

FILIGRANA ROSA VERA : Fil.R.V.

Aquestes són les filigranes que figuren regularment a les Col·leccions de LA ROSA VERA. En els fulls de les proves addicionals en trobem algunes altres, però només apareixen una o dues vegades i les reproduïm en el seu moment.

COLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS

COLLECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS

I

FITXA GENERAL

G

EDICIONS DE LA ROSA VERA

COL·LECCIÓ
DE
GRAVATS CONTEMPORANIS

VOLUM PRIMER

7

BARCELONA
MCMXLIX-L

Portada general del VOLUM I de la COL·LECCIÓ
DE GRAVATS CONTEMPORANIS

<i>Pròleg</i> , per Jaume Pla	I
<i>Vocabulari</i>	IX

1. JOAQUIM SUNYER. — *Maternitat*, aiguafort i punta seca. Comentat per Josep M.ª de Sagarra.
2. FRANCESC DOMINGO. — *Espectadors*, aiguafort i ruleta. Comentat per A. Oriol i Anguera.
3. JOSEP GRANYER. — *De les bèsties*, aiguafort. Comentat per Pere Quart.
4. EMILI BOSCH ROGER. — *La Rambla*, aiguafort i punta seca. Comentat per Joan Alavedra.
5. PAU ROIG. — *Le chemin d'Hautot*, aiguafort. Comentat per Josep Pla.
6. JAUME PLA. — *Nu*, punta seca i burí. Comentat per Joan Teixidor.
7. JOSEP OBIOLS. — *Tema mitològic*, punta seca. Comentat per J. V. Foix.
8. FRANCESC SERRA. — *Repòs*, aiguafort i punta seca. Comentat per Tomàs Garcés.
9. IGNASI MUNDÓ. — *Figura*, aiguafort i punta seca. Comentat per Josep M.ª Lòpez-Picó.
10. JOSEP AMAT. — *Plaça del Palau*, aigua-tinta. Comentat per Màrius Gifreda.

11. JOSEP MOMPOLI. — *Taller de pintor*, punta seca. Comentat per Francesc Pujols.
12. OLGA SACHAROFF. — *Mare i fill*, punta seca. Comentat per Clementina Arderiu.
13. E.-C. RICART. — *Veremadores*, burí. Comentat per Marià Manent.
14. PERE PRUNA. — *Èxtasis*, aiguafort. Comentat per Sebastià Sánchez Juan.
15. JOSEP M.ª MALLOL SUAZO. — *Nu*, punta seca. Comentat per Rossend Llates.
16. JOSEP HURTUNA. — *Paisatge*, aiguafort i aigua-tinta. Comentat per Joan Santamaria.
17. FRANCESC D'A. GALÍ. — *Luxúria i castedat*, aiguafort, punta seca i ruleta. Comentat per Carles Riba.
18. OLEGUER JUNYENT. — *Mallorquina*, aiguafort. Comentat per Carles Soldevila.
19. CARMEN SERRA. — *Interior*, aiguafort. PRIMER PREMI DE GRAVAT DE LA ROSA VERA. Comentat per Jordi Cots i Moner.
20. RAMON DE CAPMANY. — *Encontorns*, aiguafort. Comentat per Josep M.ª Boix i Selva.
21. ISMAEL BALANYÀ. — *Solstici d'estiu*, vernís tou. Comentat per Lluís Carandell.
22. RAFAEL BENET. — *Les postres*, punta seca. Comentat per Jordi Benet.
23. RAFAEL BATALLER. — *Pont sobre el Sena*, aigua-tinta a la goma. Comentat per Josep M.ª Garrut.
24. ANTONI OLLÉ PINELL. — *L'hort de l'ermita*, aiguafort i punta seca. Comentat per Octavi Saltor.

COL·LECCIÓ DE GRAVATS CONTEMPORANIS
EDICIONS DE LA ROSA VERA

JOAQUIM SUNYER

MATERNITAT

AIGUAFORT ! PUNTA SECA

COMENTAT PER

JOSEP M.ª DE SAGARRA

1

Exemple de Portada de cadascun dels plecs que formen la COL·LECCIÓ DE
GRAVATS CONTEMPORANIS (punt 6.1, Volum I)

G.3

G.3.1

1. Portadella.
2. Portada a dues tintes (negre i ocre-verdós) compaginada amb un tipus de lletra i diferents cossos tal com es mostra a la fotocòpia del punt G.
3. Justificació del tiratge.
4. Pròleg a cura de Jaume Pla amb vinyeta a l'aiguafort i a l'aiguatinta del mateix autor.
5. Vocabulari tècnic de gravat.
6. Vint-i-quatre plec amb vint-i-quatre gravats d'artistes i tècniques diferents, il·lustrats per vint-i-quatre textos de diversos escriptors. Cada plec consta de:
 - 6.1 Portada a dues tintes (negre i ocre-verdós) compaginada amb un tipus de lletra i diferents cossos tal com es mostra en la fotocòpia de la pàgina anterior.
 - 6.2 Un text a la contraportada.
 - 6.3 Un gravat a la plana d'enfront.
7. Taula.
8. Colofó.

G.3.2

Edició d'un total de 58 exemplars distribuïts com segueix:

D'aquesta col·lecció se'n fa una tirada limitada a 58 exemplars, inutilitzant tot seguit les planxes. Els gravats estan numerats a mà i signats per llurs autors i comentaristes.

La repartició de la tirada és la següent:

Un EXEMPLAR ÚNIC que conté els dibuixos originals de l'artista, el manuscrit del comentari, totes les proves d'estat i una prova de la planxa inutilitzada.

10 exemplars, numerats de II a XI, que contenen diverses proves d'estat i una prova de la planxa destruïda.

39 exemplars, numerats de 12 a 50.

8 EXEMPLARS DE COL·LABORADOR, marcats A a H. (2)

G.3.3

Tal com indica la justificació del tiratge, totes les estampes estan signades autògrafament a llapis, a l'a.i.d. Els textos també estan signats autògrafament, però amb tinta. Les firmes es mostren al punt VII de cada gravat.

G.3.4

La part tipogràfica fou obra de la S.A.D.A.G. que va compondre el pròleg i els textos dels gravats 1,3,4,6 i 11 amb la lletra A.W.r. de cos 16; els dels gravats 2,5 i 16 amb el cos 12 i la resta amb el cos 14.

G.3.5

Les planxes són de coure, llevat la del gravat 18 que és de llautó. Foren polides i niquelades en els tallers Ador. N'hi ha un total de vint-i-cinc: una que encapçala el pròleg, gravada a l'aiguafort i a l'aiguatinta, i vint-i-quatre treballades en diferents tècniques i glossades per sengles textos. Les planxes dels gravats 1,5,9,14,18 i 20 es troben al taller de JAUME COSCOLLA i la resta són a la Secció de Gravats del Museu d'Art Modern de Barcelona on, segons consta en els registres del Museu, van entrar-hi el novembre del 1952 llevat de la 2,13,19,23 i 24 que ho feren l'agost del 1953 (3). La planxa de la vinyeta del pròleg no l'hem trobada; la resta porten una marca en senyal de cancel·lació.

G.3.6

És la primera col·lecció de LA ROSA VERA i va sortir en dos volums des de l'any 1949 fins al 1952 (Volum I: 1949-1950, Volum II: 1951-1952). Cada volum consta de dos toms formats per fascicles que s'entregaven aproximadament cada mes.

Tots els gravats foren estampats per JAUME PLA.

A vint-i-dues de les estampes hi apareix la figura humana.

Només cinc dels gravats tenen el format apaïsat.

Nou dels textos que glossen els vint-i-quatre gravats van encapçalats per un títol.

FITXA ESPECÍFICA

E

E.1

EXEMPLAR ÚNIC numerat 1/58 que conté els dibuixos originals de l'artista, el manuscrit del comentari, totes les proves d'estat i una prova de la planxa inutilitzada (4).

E.2

(5)

E.3

Pertany a la Secció de Gravats del Museu d'Art Modern de Barcelona.

E.4

Fou adquirit per subscripció a LES EDICIONS DE LA ROSA VERA. El primer tom d'aquest volum es completà el 25 de setembre de 1950 i el segon el 20 de gener de 1951 (6).

E.5

<u>Tom 1:</u>	E.5.C: 348 x 257	<u>Tom 2:</u>	E.5.C: 350 x 255
	E.5.F: 340 x 250		E.5.F: 340 x 250

E.6

(7)

E.7

177 il·lustracions en total dividides en dos toms i distribuïdes com segueix:

Tom 1: 13 gravats estampats en tretze plecs (1 al pròleg i els altres comentats per sengles textos i numerats d'1 a 12).

48 proves d'estat.

10 proves en estat definitiu.

11 proves de la planxa inutilitzada (8).

15 dibuixos.

Tom 2: 12 gravats estampats en dotze plecs amb llurs comentaris i numerats de 13 a 24.

39 proves d'estat.

4 proves en estat definitiu.

12 proves de la planxa inutilitzada.

13 dibuixos.

A més d'aquestes il·lustracions, l'exemplar té una sèrie d'autògrafs dels comentaris (9) repartits entre els dos toms: Tom 1: 12 autògrafs i Tom 2: 9 autògrafs (10).

E.8

Paper de fil Biblos de la casa Guarro, amb barbes i la filigrana G. en els fulls dels plecs definitius. Als altres fulls de les proves addicionals, es farà constar la filigrana en el seu moment, si n'hi ha.

E.9

Els fulls estan disposats en rama i en forma de plec amb signatura, llevat dels de les proves addicionals que vénen tallats i, a voltes, enganxats sobre un altre paper.

Tot el conjunt està guardat en dos estoigs de la mateixa Col·lecció: el primer recull els exemplars i proves del Tom 1 i el segon els del Tom 2 (Els plecs definitius estan emmarcats per tal d'exposar-los).(11)

Totes les estampes que conformen els vint-i-quatre plecs estan numerades "1/58", a l'a.i.e., a llapis, mentre que la resta de proves es fa constar en cada cas.

ANÀLISI DE LES ILLUSTRACIONS

VOLUM I. TOM 1

VINYETA DEL PRÒLEG

I: JAUME PLA

III: fragment de la taula d'un taller de gravador on hi veiem un pot amb eines de treball, dues ampolletes de vidre, dues puntes d'acer, una lupa de peu, un tub de tinta, dos burins i una planxa amb les inicials "J. P." a l'a.i.d., les quals ens mostren que es tracta del taller de JAUME PLA autor de la vinyeta. El taller correspon al del carrer Juli Verne, on JAUME PLA treballava quan es va fer aquesta Col·lecció.

eria molt interessant que per part d'aquells estudiosos que s'ocupen del fet artístic es fes un estudi a fons de les causes que motiven l'absència total de gravadors entre els artistes catalans, tant pretèrits com contemporanis. En efecte, si descomptem el cas de Xavier Nogués – excepció valuosa, capaç ella sola de fer-nos oblidar i perdonar la manca de tradició – no trobaríem cap més nom mereixedor del qualificatiu justificat de gravador. Algú, modernament, ha cultivat el gravat – pensem en Vila-Arrufat, Colom, Junceda – però d'una manera tan esporàdica, tan sense conseqüències de cara a un possible mercat d'estampes, que dir, a base de llurs obres – altrament valuoses – que tenim gravadors seria segura-

A l'esquerra de la vinyeta hi ha gravada la lletra "S" que constitueix la capital del pròleg encapçalant la paraula "Seria..."

- IV: aiguafort i aiguatinta a la goma.
- V: tirat a planxa perduda.
- VII: "J.P.", al metall, a l'a.i.d. de la planxa que hi ha al gravat.
- IX: La caplletra és un xic desproporcionada, en el sentit que pesa més la part superior que la inferior, i això dificulta la seva lectura com a lletra. Tanmateix JAUME PLA diu que li interessava més cercar una forma compositiva adequada que no pas una lletra ben feta. L'aiguatinta, que és a la goma, correspon precisament a la lletra.

GRAVAT 1

- I: JOAQUIM SUNYER amb comentari de JOSEP M^e DE SAGARRA.
- II: Maternitat.
- III: una mare asseguda abraça entre les seves cames un nen nu dempeus.
- IV: aiguafort i punta seca.
- V: pl: 250 x 173 , ps: 247 x 170.
- VI: coure niquelat i envernissat, amb una aspa de cancel·lació que creua tota la planxa.
- VII: Sunyer *Josep Maria de Sagarra*
- IX: l'aiguafort té una sola cremada i ha servit per dibuixar el perfil de les figures; la resta està feta amb la punta seca, a base d'entalles curtes i paral·leles que, a voltes, es creuen per donar lloc a les trames i configurar les ombres del cos. Sota la firma

Gravat 1 de JOAQUIM SUNYER

del gravador, escrit amb llapis diu: 1-49. Això correspon al mes i l'any en què es va estampar aquest gravat. El text que l'illustra porta per títol Els primers passos i és un quartet que rima 1-3, 2-4 i diu així:

els primers passos.

Tota la inconuenia feta rosa,
i l'ardidesa que es declara,
és com una esperança que reposa
en els ulls de la mare.

Josep Maria de Sagarra

Autògraf del comentari del gravat de JOAQUIM SUNYER
a cura de JOSEP M^e DE SAGARRA i que forma part de
l'EXEMPLAR ÚNIC del M.A.M.

GRAVAT 2

- I: FRANCESC DOMINGO amb comentari d'A. ORIOL I ANGUERA.
II: Espectadors.

Gravat 2 de FRANCESC DOMINGO

III: una dona i tres nens asseguts de perfil miren cap a una mateixa direcció. La dona té un nadó a la falda.

IV: aiguafort i ruleta.

V: pl: 255 x 175 , ps: 252 x 173.

VI: coure niquelat i envernissat, amb l'aspa de cancel·lació de cap a cap de la planxa.

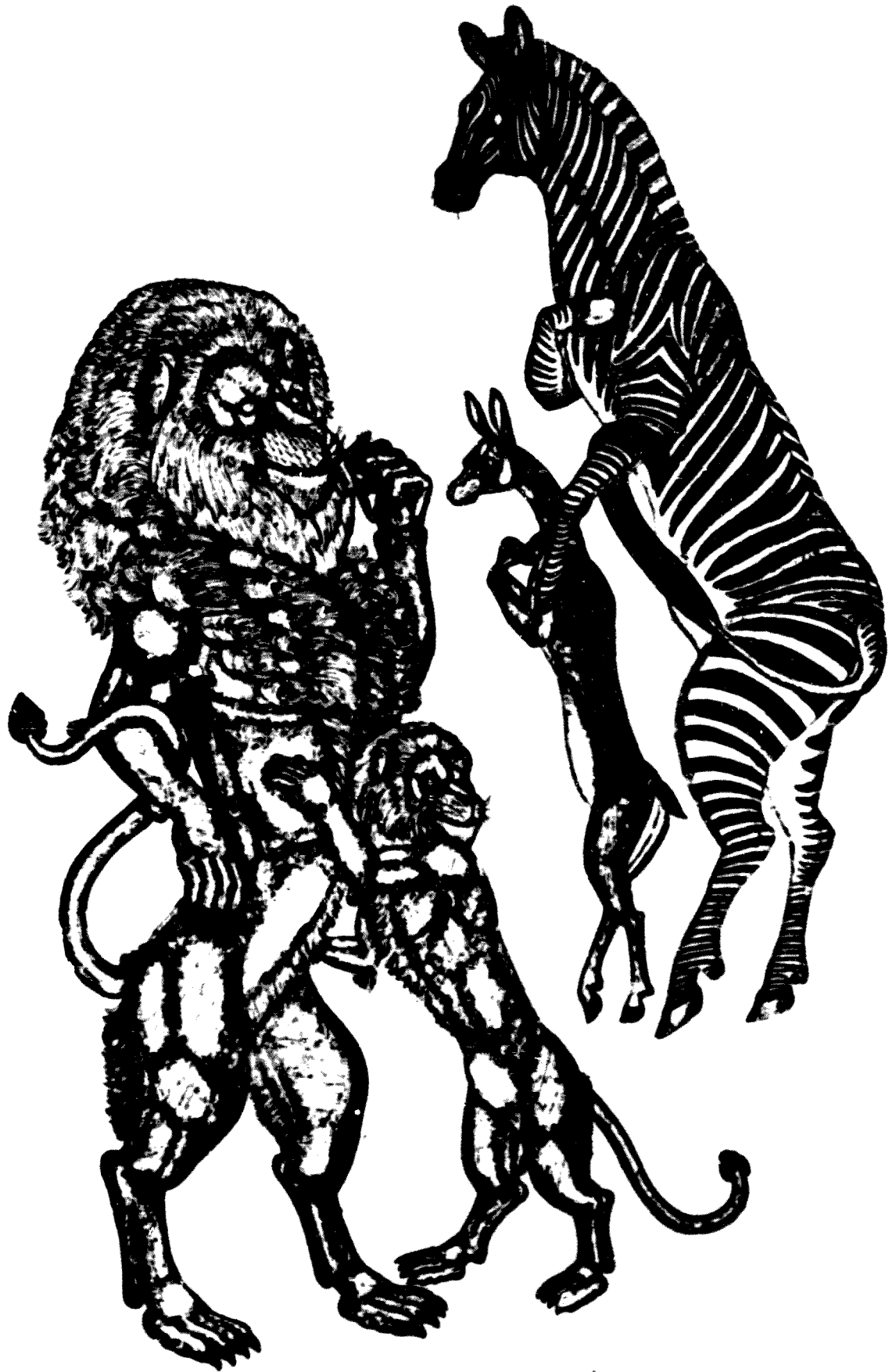
VII: *Domingo*, tinta *A. Oriol i Anguera*

IX: l'aiguafort a servit a DOMINGO per marcar la forma i els perfils del seus "espectadors" amb una sola cremada, mentre que amb la ruleta li ha donat les ombres tant en els caps com en el fons. Sota la firma, escrit també amb tinta, hi ha la data: II-49. El text que el glossa fa plena referència al gravat alludint constantment al seu autor. Vegem-ne un fragment:

L'autèntica simfonia en la composició de Domingo està a saber crear un ritme secret que confereix la unitat a través del moviment, més que a través de l'estructura. El veritable ideal de Domingo devia ésser el d'arribar a la composició i tot seguit comprovar que no podia tocar una sola ratlla sense afectar la "unitat" (finalitat) del gravat.

Aquesta és l'única vegada que ORIOL I ANGUERA participava en LA ROSA VERA. FRANCESC DOMINGO, en canvi, aquest mateix any faria els gravats pel llibre Àfrica negra que ja hem comentat en aquesta tesi. FRANCESC DOMINGO va aprendre de gravar amb EDUARD CHIMOT.

Aquest volia ensenyar-li les tècniques més pictòriques com ara l'aiguatinta i les resines, però tot això quedava ben lluny de l'estil lineal característic de DOMINGO que, com a gravador, fou un artista fracassat a causa d'un mal mestre. La tècnica el dominava. Mai no podia expressar-se i deixar fer a la seva mà

Gravat 3 de JOSEP GRANYER

perquè podia més la tècnica que ell mateix. Segons JAUME PLA, aquest gravat de LA ROSA VERA és un dels millors de FRANCESC DOMINGO perquè s'ajusta molt més a la seva manera de treballar i és més fidel al seu estil artístic. Nosaltres recolzem aquesta opinió i creiem que, comparat amb els gravats d'Àfrica negra, aquest els supera amb escreix.

GRAVAT 3

- I: JOSEP GRANYER amb comentari de PERE QUART.
- II: De les bèsties.
- III: quatre bèsties en posició erecta: un lleó i una zebra amb llurs cries.
- IV: aiguafort.
- V: pl: 251 x 178 , ps: 249 x 173.
- VI: coure niquelat i envernissat, amb l'aspa de cancellació que ocupa tota la planxa.

VII:

J. Granyer

Pere Quart

- IX: L'aiguafort presenta un gran treball de trames aconseguides a base d'anar descobrint el vernís i somentent la planxa a successives cremades de mordent tal com ens ho demostren les proves d'estat d'aquest Exemplar Únic i que veurem més endavant. Els negres i els grisos més foscos sorgeixen tant per superposició d'entalles (procés de treball característic de JOSEP GRANYER) com per les diferents menjades d'àcid. Sota la firma del gravador, i també en llapis, trobem la data: III-49. El poema que PERE QUART escrigué en aquesta primera col·laboració amb GRANYER es titula Profecia. Es tracta d'un quartet on rimen els versos

parells i els imparells, tot alludint als animals que
l'artista ha gravat en la planxa:

*L'home ja devorat per l'home en la tenebra,
renaxerà la jungla de la cendra dels murs,
i arribaran els dies del lleó i de la zebra
verticals, com nosaltres, però encara tan purs!*

GRAVAT 4

I: EMILI BOSCH ROGER amb comentari de JOAN ALAVEDRA.

II: La Rambla.

III: fragment de Les Rambles de Barcelona amb gent que hi
passeja, descansa, llegeix....

- IV: aiguafort i punta seca.
 V: pl: (12) , ps: 180 x 262.
 VI: coure acerat, amb l'aspa de cap a cap de la planxa.
 VII: Bosch Roger

Joan Alavedra

- IX: les entalles del gravat són sempre paral·leles, però alhora molt lliures, sense una simetria rigurosa i creuant-se poques vegades. Predominen els traços en diagonal i de dalt a baix. De punta seca n'hi ha molt poca (en algunes persones de l'esquerra del gravat i en algun tronc dels arbres), allò que realment predomina és l'aiguafort. L'estampa està molt picada degut als fongs. El text de JOAN ALAVEDRA s'inicia amb el nom del gravador i descriu la seva Rambla fent referència a l'estampa de BOSCH ROGER:

Bosch-Roger és, en la pintura catalana, el moviment. I la seva Rambla ens dóna el pas de dansa d'uns troncs que s'inclinen, obren els braços i barregen la tofa de llurs cabelleres amb un esbojarrament de piuladissa d'ocells. La gent seu, s'encanta o camina per aquest envelat dels déus dintre una llum que sabem verdosa, tocada a claps per la mel del sol, que la il·lumina i entebiona com en un Renoir. Mirant les figures, diríem que les nimfes de la fonteta de bronze han deixat lliur gest d'exhibició emperesida i marxen, rítmiques com Victòries, empeses per la marinada, Barcelona amunt.

Aquest és l'únic escrit que JOAN ALAVEDRA féu per LA ROSA VERA.

GRAVAT 5

I: PAU ROIG amb comentari de JOSEP PLA.

II: Le chemin d'Hautot.

III: paisatge rural de Normandia amb un camí al mig on hi ha quatre persones: dues dones i dos nens. Un parell d'arbres grans a banda i banda del camí. A l'esquerra, una casa de camp -un "manoir"- i, a la dreta, en treu el nas una altra.

IV: aiguafort.

V: pl: 154 x 220 , ps: 150 x 220.

VI: coure acerat i envernissat.

VII: *P. Roig*

Jaume Pla

IX: l'aiguafort té més d'una cremada a l'àcid i el traç és lliure i més aviat curt, molt ric de grafismes i sense cap entalla gratuïta. A les zones més fosques les talles i contratalles ajuden a donar consistència a la tinta acumulant-la en els solcs i creant així els negres més intensos. El gravat s'ha netejat amb "retroussé", perquè si es deixava ben net les línies semblaven talment filferros, mentre que així, amb aquesta sensació de punta seca vellutada, tot el gravat es mostra més càllid i molt més Rembrandtià. Per aquesta època de LA ROSA VERA, PAU ROIG ja era molt gran (setanta anys) i tenia un desprendiment de retina que li impedia fer qualsevol feina minuciosa d'aquest tipus. Per això, JAUME PLA, que coneixia la gran tasca de PAU ROIG com a gravador, seleccionà un parell dels seus gravats i els aprofità, amb gran encert, per a incloure'ls en aquesta col·lecció. És també per aquest fet que ni a l'exemplar del M.A.M. ni en cap altre no hi ha ni una prova d'estat. Per solventar aquesta mancança JAUME PLA va estampar els gravats sobre diferents tipus i formats de paper a fi de poder oferir més proves per la suite i mostrar diferents possibilitats i versions del suport. El text que va escriure JOSEP PLA per il·lustrar aquest gravat de PAU ROIG és com una descripció escrita fil per randa d'allò que veiem a la planxa, afegint-hi colors, sorolls i olors que, malgrat no veiem ni sentim, ens

els fa imaginar i intuir mitjançant la seva ploma fins al punt que els notem plenament nostres. El text que mostrem correspon a l'autògraf que inclou aquest EXEMPLAR ÚNIC:

Aquest gravat del pintor Paul Ruy, que tenim davant dels ulls, obra deliàcia, finíssima, precisa de dibuix i flotant de poesia, es la gran obra cívica de Normandia.

Representa un vell petit "manoir" immers en la terra, arda flonjor vegetal d'aquell país. Una remaneix enorme i anacrònica contra en el gravat, la vida humana que molla. La pluja i la neu han lliscat, durant segles, sobre la vessant aguda dels teulats, sobre les parets torrades i florides. Hi ha uns arbres morts de vellor i la pompa elegant, afuada, d'uns arbres plens de vida. Un camí ombrejat i pensatiu - sobre el que travessen uns infants de Braughel i omplen al fons dues petites dones xafarderes - separa el "manoir" de la pallissa buida d'herbes. És una visió del mar, de juny tirant de la seva de la terra. El cel és dolç i blanquinós, d'una atonia somniosa i sembla total per la llum d'una llum de reflexos d'edany. En l'aire flota el bori-sol de la primavera. L'herba és una verdor glauca i molla. Els sots de la terra del camí són una mica balders i podrits. Les traïes blanques dels marges, les ombres tenen un tremol de color de rosa, gairebé imperceptible. En la consonància del bloc - vaporosa com una música perduda - hi ha com uns sots de primer terme: el renell d'un cavall, el renou d'una vaca, la presència d'ausos, oques, capons i gallines. El freixit de les sabates llevant de la gespa, dels esclots vestits, entre i sent de la calma lenta. En dies de com agafat a l'hora baixa, l'aire porta de les cases, una mica humides, llargament fumoses, l'olor de la llet acabada de mungir, dels focs, matges tendres, de la confitura de maduixes, de les pomes cuites al caliu...

José Pla

Gravat 6 de JAUME PLA

GRAVAT 6

I: JAUME PLA amb comentari de JOAN TEIXIDOR.

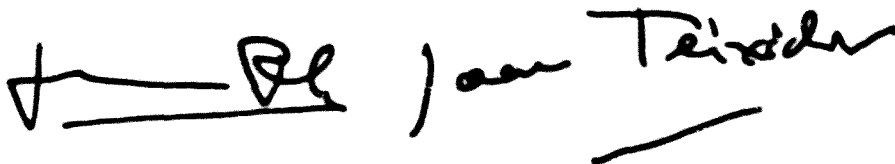
II: Nu.

III: una noia nua, asseguda en una cadira, recolza un braç en el respatiller i l'altre a la barana d'un llit. Al cap hi porta una cinta.

IV: punta seca i burí.

V: pl: 260 x 181 , ps: 259 x 177.

VI: coure níquelat i envernissat, amb l'aspa de cancellació de cap a cap del metall.

VII: Joan Teixidor

IX: les entalles del gravat són sempre paral·leles i a voltes es creuen formant trames que configuren els diferents grisos i negres de l'estampa. Sota la firma del gravador hi ha la data escrita en llapis: 49. El poema de JOAN TEIXIDOR és un sextet de versos lliures que parlen de la cambra quieta i del cos inquiet de la noia del gravat. Mostrem aquí l'autògraf de l'autor inclòs en aquest exemplar:

*¡ Era tan dolça la tanca de les roses
quan no sabíem encara que les pluges
podien espillar-les! Sempre, sempre,
en el record que amuntega ruïnes
la cambra quieta i el teu cos inquiet
s'omuran els capvespres de l'octubre.*

 Joan Teixidor

GRAVAT 7

I: JOSEP OBIOLS amb comentari de J.V.FOIX.

II: Tema mitològic.

III: parella mitològica. Ell toca una doble caramella i
ella porta una tija.

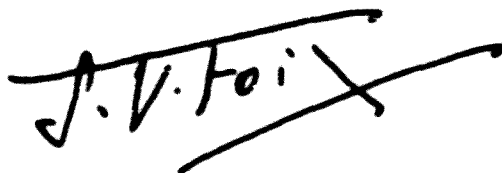
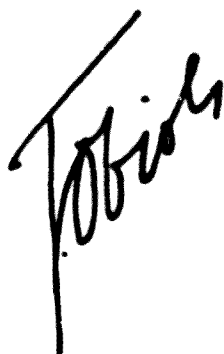

IV: punta seca.

V: pl: 216 x 167 , ps: 214 x 159.

VI: coure niquelat i envernissat, amb el senyal de cancel·lació de cap a cap de la planxa.

VII:

IX: el tractament de la punta seca és molt similar al que veurem més endavant, al Volum II, sota el títol Àngels. Una línia irregular i trencada envolta les dues figures. Les talles i contratalles paral·leles, formant o no trames, els donen el volum i la valoració tonal. El text de FOIX és un poema format per quatre quintets que rimen 1-3-4 i 2-5.

GRAVAT 8

I: FRANCESC SERRA amb comentari de TOMÀS GARCÉS.

II: Repòs.

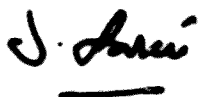
III: tors d'una noia que descansa recolzada damunt d'una taula. Una trena li envolta el cabell.

IV: aiguafort i punta seca.

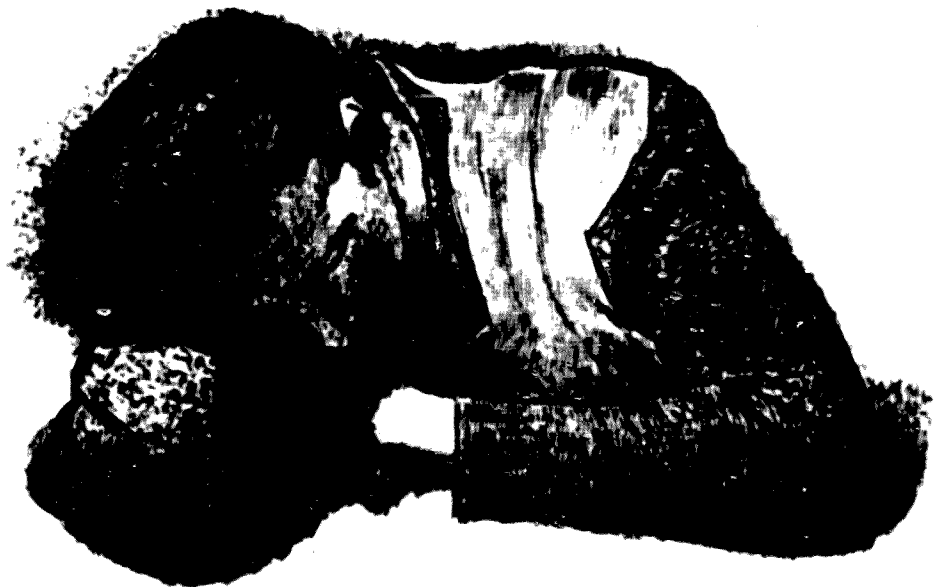
V: pl: 181 x 249 , ps: 175 x 245.

VI: coure niquelat i envernissat, amb l'aspa de cancel·lació que creua tota la planxa.

VII:

IX: tot i que hi ha algun toc de punta seca, el que realment predomina en aquest gravat és l'aiguafort. Un gravat de factura densa on les línies s'han traçat un xic corbades per tal de modelar la forma. L'aiguafort té més d'una menjada d'àcid, però el creuar-ent de les entalles també ajuda a crear el to desitjat. El comentari de TOMÀS GARCÉS està fet en forma de poema i es titula Bella dorment. El configuren dos quartets on rimen els versos parells i en ell es fa referència a alguns trets específics de la figura del gravat.

*Talment una corona t'afeixuga
la trena d'or, bella dorment.
Ombra i claror et desitgen
mentre naufraga ton esment.*

*L'ombra i el braç un dolç coixí t'ablanen,
s'aprima la claror.
La lluna, a cau d'orella, et diu un somni
i et canta una cançó.*

GRAVAT 9

I: IGNASI MUNDÓ amb comentari de JOSEP Me LÓPEZ-PICÓ.

II: Figura.

III: una noia descalça, asseguda en un silló empallat, recolza el cap sobre la mà dreta.

IV: aiguafort i punta seca.

V: pl: 240 x 180 , ps: 235 x 172.

VI: coure niquelat i envernissat, amb l'aspa de cancellació de cap a cap de la planxa.

VII: *Mundó* *J. M. López-Picó*

IX: és un gravat de línia lliure i decidida on la figura apareix tota resseguida per una ratlla gruixuda i forta feta amb l'ajut de dues o tres de fines. Hi ha moltes talles i contratalles que es creuen formant una sèrie de trames, també de gran llibertat, però un xic gratuïtes. Sota la signatura del gravador hi ha la data en llapis: 49. IGNASI MUNDÓ no coneixia JAUME PLA abans de col·laborar a LA ROSA VERA. Fou VÍCTOR M^e D'IMBERT qui li el va presentar. Tots dos, director i promotor, anaren a casa seva per fer-li la proposta de gravar per la Col·lecció. MUNDÓ havia gravat molt poc i ho féu a l'Escola del Treball, amb JOSEP HURTUNA i SIMÓ BUSOM entre altres. Assegura no conèixer bé -allò que es diu amb domini i profunditat- cap tècnica de gravat; la més adient li és la litografia, la qual ha anat practicant amb BUSOM. Després de participar en LA ROSA VERA, ha seguit gravant esporàdicament fent un àlbum de 12 aiguaforts, editats per en BARBERÀ amb presentació de FRANCESC FONTBONA. Ell mateix va escollir JOSEP Me LÓPEZ-PICÓ per il·lustrar el seu gravat, i considera que aquest escriptor era *potser massa elevat per a un gravat tan mediocre*. El text, que és un poema lliure, fa referència a la idea abstracta de la pau i la tranquil·litat reflectides en la figura calmada i gairebé en èxtasi del gravat de MUNDÓ.

GRAVAT 10

- I: JOSEP AMAT amb comentari de MÀRIUS GIFREDA.
II: Plaça del Palau.
III: paisatge urbà de la Plaça o Pla del Palau. En primer terme, a la dreta, s'alça l'edifici dels Porxos d'En

Xifré, on hi ha el restaurant "Set Portes". Al fons,
el Govern Civil.

IV: aiguatinta a la goma, aquafort i tocs de ruleta (13)

V: pl: 251 x 166 , ps: 245 x 160.

VI: coure niquelat i envernissat, amb la marca de cancel·lació de cap a cap del metall.

VII: *Amat* *Màrius Gifreda*

IX: una cremada més forta d'àcid configura les línies que ressegueixen totes les estructures arquitectòniques o les dels arbres i els cotxes. Dues de més suaus formen com una pàtina i donen a entendre el clima plujós del gravat. L'aiguafort i la ruleta, encara que en poca quantitat, hi són també presents per intensificar els negres a les finestres i als balcons. Cal dir, però, que aquest aiguafort gairebé no es veu perquè el tapa l'aiguatinta. Només s'entén la seva presència en el cas que servis de pauta pel dibuix. JAUME PLA i JOSEP AMAT es van conèixer a casa de la pintora russa OLGA SACHAROFF, veïna del barri de Sant Gervasi, al carrer de Manacor. JOSEP AMAT vivia en aquella època al carrer Juli Verne, també a Sant Gervasi, i allà fou on JAUME PLA li va proposar de gravar per a Les Edicions:

Va dir-me que es proposaven a fer una edició de gravats per a pintors encara que no fossin gravadors i així amb la particularitat que en lloc d'il·lustrar el text d'un llibre seria el llibre o poeta que contenia el gravat

Així doncs, acceptà l'oferta. Aquest tema del Pla del Palau li era molt familiar a JOSEP AMAT. La seva feina de professor de dibuix i de pintura a l'Escola de Llotja, on ara hi ha l'edifici de la Borsa, li permeté interpretar-lo des de diversos punts de mira. Un cop fet el dibuix i passat al metall, JAUME PLA s'encarregà de tota la "cuina" de la planxa. JOSEP AMAT

no s'amaga pas de dir que ell no en sabia ni en sap de gravar. Es limitava a seguir els consells del seu mestre i prou. Després de la seva col·laboració a LA ROSA VERA, JOSEP AMAT no ha gravat gairebé gens. Tan sols la litografia ha estat una de les tècniques a la qual s'hi ha dedicat un xic més. El text i comentari de MÀRIUS GIFREDA, a qui el propi artista va escollir, fa referència als edificis que es veuen en el gravat i al temps plujós que palesen els paraigües i els reflexos de l'aigua al carrer:

Plou a la ciutat. Del cel agrisat ha caigut una delicada cortina que tot ho ha endolcit. Els arbres de la plaça de Palau estan pintats de subtils irisacions i les façanes de les cases ara mostren una patina de naure matisada.

A primer terme els portics d'En Xipré estan regalimant, i per les arcades de les "set portes" la llum es filtra suauement dins l'ombra. Els reflexos tremolen indecisos, fonent-se en la terra benigna, sota l'asfaltat.

En el quiosc del bell mig de la plaça es comenta el darrer partit de futbol; en la Borsa els "amortitzables" puguen o baixen; i del campanar de Santa Maria excel·leixen unes notes greus i solemnes.

Fragment de l'autògraf del comentari del gravat de JOSEP AMAT a cura de MÀRIUS GIFREDA i que forma part de l'EXEMPLAR ÚNIC del M.A.M.

Amb aquest text MÀRIUS GIFREDA iniciava i cloïa alhora la seva participació en LA ROSA VERA.

GRAVAT 11

I: JOSEP MOMPOU amb comentari de FRANCESC PUJOLS.

II: Taller de pintor.

III: la model, nua i amb les mans darrera el cap, posa pel pintor que està assegut davant el cavallet amb la paleta a les mans. Al davant hi ha un gat agegut en un tamburet.

*L'elecció de model, va dir fa molts anys
el nostre Fortuny. El model d'elecció,
diu ara també el nostre Mompou. L'un
amb el pinzell i l'altre amb el burí. I és
que si el pintor dels temps passats cer-
cava l'ànima de la forma, el pintor
dels temps presents, mirant els temps futurs,
ha trobat el fons de l'ànima.*

Aquest és el comentari de FRANCESC PUJOLS sobre la punta seca de MOMPOU i l'únic que féu per a LA ROSA VERA.

IV: punta seca.

V: pl: 233 x 180 , ps: 230 x 177.

VI: coure niquelat i envernissat, amb una aspa que inutilitza la planxa d'extrem a extrem (14).

mompou

VII:

IX: és una punta seca ben característica per les grans rebaves que ocasiona. El traç és molt lliure i tremolós alhora. Aquesta manera de gravar és ben pròpia de MOMPOU, tal com anirem veient en tota la seva col·laboració dins LA ROSA VERA. És una manera de gravar, altrament, molt adient a la seva forma de dibuixar, com ho demostra l'estudi que féu per aquesta estampa. Els gravats de MOMPOU poden semblar, a primer cop d'ull, fets depressa i corrents, sense pensar-s'hi. Ben lluny d'això és el seu treball. Tal com veurem en les diferents proves d'estat, en les múltiples proves d'estat, el procés és lent i elaborat, pensant cada ratlla i cada moviment amb minuciositat i refle-

21

Primera punta seca de MONPOU, a tall de prova, abans de fer el gravat titulat Taller de pintor per aquesta COLLECCIÓ de GRAVATS CONTEMPORANIS (ps: 194 x 55, pp: 335 x 247)

al pintor i amic Jaume Pla
meu gravador
monpou
1949

xió, gravant cada prova pas a pas, sempre tenint en compte l'estat precedent. Fins i tot, abans de fer aquesta punta seca, la primera de la seva vida, va voler provar l'eina en un tros de planxa i sentir què passava allà al damunt, en aquella superfície llisa i lluenta. El resultat fou un gravat a la punta seca molt fresc i interessant i del qual només en té una prova JAUME PLA i el propi autor (vegi's pg. anterior). A l'exemplar que JAUME PLA té d'aquesta Col·lecció també hi ha dues proves del mateix tema que El taller de pintor, però que foren rebutjades i que curiosament estan gravades a l'aiguafort. De fet, comparant-les amb les puntes seques, creiem que el mateix MOMPOU deuria veure la diferència de qualitat quant a frescor i espontaneïtat de la punta seca enfront de l'aiguafort, i decidí de renunciar a aquesta tècnica que en el seu cas no li era gens adient.

GRAVAT 12

- I: OLGA SACHAROFF amb comentari de CLEMENTINA ARDERIU.
II: Mare i fill.
III: una dona guaita i soté en braços un nadó.
IV: aiguafort i punta seca (15).
V: pl: 230 x 171, ps: 230 x 160.
VI: coure niquelat i envernissat, amb varies aspes que cancel·len tota la planxa.
VII: *Olga Sacharoff*, *Clementina Arderiu*
IX: el traç del gravat és molt dolç i suau, suau per seguir l'amorositat del tema i la dolçor de la mirada de la mare vers el seu fill. El cabell ondulat d'ella

està fet mitjançant la modulació de les entalles.
El text porta per títol Mare i infant i és un poema
de tretze versos que rimen 1-3-5, 2-4-6, 7-9-11 i 8-
10-13. En ell CLEMENTINA ARDERIU alludeix al goig que
sent la mare en veure i tocar el cos nu del seu fi-
llet.

